

**TIMPUL CA RESURSĂ EDUCATIVĂ –
COMPEDIU ÎN BAZA LUCRĂRII LUI CONSTANTIN CUCOȘ
"TIMP ȘI TEMPORALITATE ÎN EDUCAȚIE. ELEMENTE PENTRU UN
MANAGEMENT AL TIMPULUI ȘCOLAR"**

Liliana Poștan, Catedra Pedagogie și Metodica Învățământului Primar, UST

Rezumat. Articolul prezintă un compediu în baza lucrării lui Constantin Cucuș "Timp și temporalitate în educație. Elemente pentru un management al timpului școlar". Realizăm o parcurgere sintetică a celor 22 de ipostaze ale timpului, analizate de autor într-o manieră științifico-eseistică, punând în relevanță aspectele ce ne-au captat atenția din perspectiva discursului filosofic, a praxisului educațional și realității sociale. Ne oprim, în special, asupra secțiunilor 10-15 în care autorul meditează asupra timpului ca resursă educativă.

Abstract. The article presents a compendium developed based on the "Time and temporality in education. Elements of School Time Management" by Constantin Cucos. The author takes us through a synthesis of the 22 hypostases of the time, conducted in a scientific-essayistic manner, bringing to the forefront aspects that caught our attention from the perspective of philosophical discourse, educational praxis and social reality. Our attention is drawn, in particular, on sections 10-15 where the author meditates on time as an educational resource.

Cuvinte-cheie: timp, educație, managementul timpului, temporalitate.

Profesorul universitar, doctor, Constantin Cucuș este un cunoscut cercetător și autor de cărți în domeniul științelor educației. Vom menționa unele lucrări ale autorului, elaborate în perioada anilor 2000-2017: *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale* (2000), *Istoria pedagogiei. Idei și doctrine pedagogice fundamentale* (2001), *Timp și temporalitate în educație. Elemente pentru un management al timpului școlar* (2002), *Informatizarea în educație. Aspecte ale virtualizării formării* (2006), *Teoria și metodologia evaluării* (2008), *Educația. Iubire, edificare, desăvârșire* (2008), *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice* (2009), *Educația. Experiențe, reflecții, soluții* (2013), *Educația estetică* (2014), *Pedagogie* (2014), *Educația. Reîntemeieri, dinamici, prefigurări* (2017) *Istoria pedagogiei. Idei și doctrine pedagogice fundamentale* (2017). [1]

După cum se poate vedea, autorul abordează, într-o manieră analitică, istorică și didactico-metodică, variate topici de cercetare: Educația pentru valori, Educația estetică, Educația religioasă, Epistemologie pedagogică, Noile tehnologii și educația, Pedagogie muzeală, Structuri și contexte de formare a profesorilor etc.. Noi ne vom opri asupra lucrării "Timp și temporalitate în educație. Elemente pentru un management al timpului școlar", editată în anul 2002, în Colecția Științele Educației. Structuri, conținuturi, tehnici, la Editura Polirom.

Precum remarcă Constantin Cucuș, în Introducere la lucrarea sa, educația este indisolubil ancorată și legată de durată. Educația durează *ca* timp și *în* timp. "Cel mai important în educație nu este să câștigăm timp, ci să-l pierdem, să știm cum să pierdem timpul" (Comenius, Jean-Jacques Rousseau). [2, p.9] Însă, tema timpului formării, din punct de vedere reflexiv, dar și practic nu prea a fost pusă în discuție de psihopedagogi. Autorul constată că, în materie de temporalitate educațională nu dispunem nici de concepte pe

măsură, nici de o practică teoretică (în afară de cea a planificării, proiectării didactice sau a orarului școlar – ipostaze oarecum adiacente temei în discuție (timpului n.n.). Deasemenea, susține că, politicile educaționale creionate – reforma de sistem sau de conținut al învățământului - desconsideră într-un mod aproape inconștient factorul timp, periodicitatea, stadialitatea. [ibidem, p.10]

Lucrarea "Timp și temporalitate în educație. Elemente pentru un management al timpului școlar" este structurată într-o manieră deductivă, de la general la particular, de la timp ca o categorie transcendentă și imanentă, filosofică, sociologică, culturologică, ideologică, economică, la timp ca resursă educativă, resursă a libertății și odihnei și element al planificării proiectelor pedagogice.

În cadrul celor 22 de ipostaze ale timpului, analizate de autor într-o manieră științifico-eseistică, *timpul ca resursă educativă* (p.63) intervine la mijlocul studiului pentru a integra timpul educațional în temporalitatea psiho-socială (p.20-57) și a-i conferi obiectivitatea necesară pentru structurarea timpului în școală și a timpului învățării fără sfârșit (p.76-126). Deasemenea, autorul analizează timpul și ca resursă de management al sistemului de învățământ, dar și de planificare didactică și a proiectelor educaționale (p. 131-149).

La întrebarea: *ce este timpul?*, autorul răspunde succinct dar consistent, mai întâi pe patru pagini, la începutul lucrării ca mai apoi să caute răspunsul pe parcursul și în timpul studiului. Nu putem ști, dacă a găsit răspunsul pentru sine, dar a oferit cititorului un prilej de lectură captivantă și reconfortantă, ușoară și profundă, meditativă și aplicativă. Cititorul găsește propriul răspuns, valabil pentru timpul său și modul în care-l simte sau nu-l simte, îl valorizează sau îl pierde.

Timpul este intrinsec legat de propria noastră existență, timpul este evanescent, nu are un contur precis, nu posedă materialitatea obiectului. Timpul nu are limite, timpul trăit înseamnă trecut, prezent, viitor. Timpul orientează omul, dă sens și semnificație diferitelor trasee de evoluție, el constituie o sursă de realism și un prilej de construcție obiectivă a realității. Autorul face trimitere la autori ca Grimaldi (1971), Fraster (1978), Levinas (1971) pentru a reliefa transcendența și imanența timpului. "Părțile transcendente ale timpului (trecutul și viitorul *versus* memoria și imaginația) dau consistență și fac palpabilă "partea" sa imanentă (prezentul)". Caracterul paradoxal al dimensiunilor temporale se exprimă prin înscriere simultană a timpului pe "aliniamentele permanenței și schimbării, ale mișcării și imobilității, ale finitudinii și infinitudinii limitelor lui, ale indivizibilității și divizibilității acestuia, previziunii și impreviziunii ieșirii din timp". Experiența timpului este una intersubiectivă, ea presupune prezența celuilalt și a istoricității. "Timpul este Altul-în-Același și acest Altul nu poate fi împreună cu Același, nu poate să fie sincron". [ibidem, p. 12-13]

În secțiunile 10-15, Constantin Cucoș meditează asupra timpului ca resursă educativă, susținând cititorul practician prin instrumente și exemplele însetare în text (

Chestionarul Gestionarea timpului pentru toți (p.67-69; Schema Ordinea de priorități (p.81), Figura Dificultatea schimbării (p.82); Programul francez Ritmurile școlii (p. 96-104)).

Afirmând că, timpul este o resursă educativă, autorul scrie că, învățăm de mici o anumită deontologie a timpului, o etică a considerării timpului ca pe o resursă cu multiple valențe. Cel care se mișcă greu sau dispune de prea mult timp devine un curios, bizar, atipic...Atunci când dispune de mult timp, omul este cu siguranță sărac...Timpul este una dintre cele mai importante bogății a omului. Valoarea deosebită a timpului stă în următoarele caracteristici:

- este un bun limitat;
- nu poate fi cumpărat sau transmis de la o persoană la alta;
- nu poate fi stocat, acumulat, pus deoparte;
- nu poate fi dilatat sau mărit;
- consumarea lui este imperturbabilă și irevocabilă;
- pentru ființa umană, el înseamnă viața însăși.[ibidem, p. 63-64]

Lucrarea are calitatea unui suport conținutal și metodic. Un cititor, formator în educația non-formală, de formare continuă poate ușor transcrie secțiunile, la care ne referim, în programe de educație non-formală în domeniul managementului timpului. De altfel, am sesizat această deschidere, chiar în primele file ale cărții (p.15). Autorul a reflectat asupra Dimensiunilor și ipostazelor timpului în termeni ca timp formal și informal. Timpul formal este timpul calendaristic, astronomic, obiectiv, Acesta are legătură cu timpul fizic, care precede existența. Cel informal este timpul resimțit, apropiat de subiect, determinat de diferite contexte sau evenimente existențiale. Formal, o zi începe la miezul nopții. Informal, aceasta începe când ne sculăm.[ibidem, p.15]. O altă ipostază a timpului, cu resurse pentru educația non-formală, este timpul perceput de culturile monocrone și cele policrone. Într-un sistem monocron, structurile temporale sunt arbitrare și impuse; ele presupun o învățare necondiționată și o acomodare fără împotrivire din partea indivizilor. Culturile policrone sunt deschise imprevizibilității, derulării concrete a evenimentelor. [ibidem,p.16]

Profesorii și managerii școlari ar putea învăța despre alocarea și manipularea temporalității școlare. Autorul afirmă că, reușita activității profesorului ține și de știința organizării acțiunilor educative, de plasarea acestora în intervale temporale convenabile, de alocări nimerite la nivelul orarelor și planificărilor, de știința intervențiilor la momentele oportune. Gestiunea timpului școlar depinde de "cultura pedagogică și managerială a profesorului, de experiență, de analiză obiectivă a acțiunilor de succes sau a eșecurilor, de stilul adoptat..."[ibidem,p. 64]

În secțiunea 11 "Accelerarea schimbărilor și fragilitatea învățării", autorul avansează conceptul de fugacitate a învățării în condițiile timpului pe care-l trăim, marcat de accelerarea schimbării. Constantin Cucos ne prezintă un instantaneu realist și patetic al școlii în toate timpurile. "În calitate de instanță ce slujește comunitatea, școala este un simbol al stabilității și al statorniciei, al comprimării timpului și al opririi pe loc. Ea este un

loc al stocării memoriei culturale, un spațiu de gesticulații re-memorative și comemorative...Finalitatea educației, din orice epocă, revendică temporalitatea ca un gaj, ca un garant al autenticității. Școala este chemată să instruiască pe cei prezenți în concordanță cu cei care au fost, să perpetueze în timp ceea ce omenirea are mai de preț. Ea este "cureaua de transmisie" de ordin cultural ce asigură continuitatea și solidaritatea dintre generații."[ibidem, p. 71] Ca și în secțiunile anterioare, autorul "aduce " cititorul spre interacțiunea didactică și prezintă, fără polemică, perspectiva durabilității și trainiciei și cea a imeditității, a instantaneului, a interacțiunilor fulgurante și secvențiale ale cunoașterii. Autorul susține că, se observă o tendință tot mai evidentă la elevi de a trăi clipa, de a abandona sarcinile ale căror scopuri nu-i satisfac rapid, de a se racorda simultan la mai multe influxuri de valori, de a-și apropia trasee paralele (ilicite), de a accede la cunoștințe, în contrasens cu cele stipulate de școală. Acest gen de raportare la timp este definitoriu în postmodernitate. Or, (n.n) ca mișcare de idei și ca gesticulație concretă, postmodernismul constituie un atentat la adresa fundamentelor pe termen lung. [ibidem,p. 73] Autorul, însă, nu se oprește la aceasă concluzie și duce cititorul (tradiționalist sau modernist) pe o cale a acceptării și inacceptării postmodernității. Întraga cultură modernă și postmodernă dă satisfacție fugacității și glisării temporale. Pe la pictura de tip impresionist și pînă la arta cinetică, de la filosofia de tip romantic și fulgurația de-constructivistă a metafizicii contemporane, toate acestea probează o nouă poziționare față de ceea ce este fulgerul clipei. Continuând această ordine de idei, autorul încheie secțiunea cu afirmația că, e nevoie de o educație integrală, în care evenimentialul să se conecteze inteligent cu stabilul, în care rapiditatea analizelor să se concilieze cu ponderarea sintezelor, în care clipa să se întâlnească cu eternitatea [ibidem, p.74-75]. *Fă-ți timp!*

Bibliografie

1. <http://www.constantincucos.ro/>
2. Cucos C. Timp și temporalitate în educație. Elemente pentru un management al timpului școlar. Iași: Polirom, 2002, 168 p.

ASPECTE ALE CULTURII MORALE LA PREȘCOLARI

Larisa Postica, doctorandă

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. Procesul educației morale este o activitate conștientă, complexă în vederea formării convingerilor, sentimentelor și comportamentelor morale și se realizează prin îmbinarea rațională a metodelor și procedeele educative: *explicație, convingere, exerciții cu caracter moral, încurajare prin organizarea unor situații educative.*

Cultura morală a preșcolarului este constituită din următoarele componente: *normele morale general-umane; faptele morale; deprinderile morale; tradițiile și obiceiurile de comportare morală; sentimentele, opiniile, convingerile și idealurile morale.*